

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of International Social Research
Volume: 3 Issue: 12 Summer 2010

VATANDAŞLIK BİLİNCİ ÜZERİNE: Ege Üniversitesi, İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Bilgi, Vatandaşlık ve Sivil Toplum Kuruluşlarına Bakış Açılarını Sorgulayan Bir Araştırma

ON CONSCIOUSNESS OF CITIZENSHIP: The Survey on the Reviewed Perspective about Consciousness of Citizenship, Knowledge and Non-Governmental Organizations of Freshmen of Ege University, Faculty of Communications

İ. Pelin DÜNDAR*
Didem DENİZ**

Özet

Vatandaşlık kavramı Antik çağdan günümüze birçok farklı anlamda karşımıza çıkmaktadır. Tebaadan vatandaşlığa geçiş sürecinde toplumsal değişim faktörleriyle beraber vatandaşlık kavramı da biçimlenmiş ve yenilenmiştir. Günümüzün en önemli silahlarından biri olan bilgi ise, vatandaşlık bilincinin oluşmasında önemli bir yere sahiptir. Günümüz toplumu *Bilgi Toplumu* olarak anılsa da, bilginin herkese eşit ve tarafsız olarak aktarılmadığı yaşanan bir gerçektir. Bu manada toplumda birçok konuda yaşanan bilgi açığı, bireylerin toplumsal değişim sürecinde; *hak* ve *özgürlük*lerle birlikte *ödev* ve *sorumluluk*larının bilincinde olmaları açısından da kendini göstermektedir.

Yukarıda vurgulanan hususlar temel alınarak hazırlanan bu çalışma, günümüz toplumunda yaşayan insanların nasıl bir toplumsal yapı içerisinde varlıklarını sürdürdükleri ve bu toplumsal yapıyı/yapıdan bir vatandaş olarak ne ölçüde etkiledikleri/etkilendiklerini esas alan bir mantıktan hareket edilerek hazırlanmıştır. Çalışma, yaşama yeni atılan Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi 1. Sınıf öğrencilerinin vatandaşlık olgusuna bakış açılarını sorgulayan anket sonuçlarıyla tamamlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Vatandaşlık, Vatandaşlık Bilinci, Bilgi, Bilgi Açığı.

Abstract

The term of citizenship has come across in different meanings since the Antique Era. Citizenship term, in the transition process from subject to citizen with the social change factors, has been also formed and renewed. Information which is the one of the most important weapons of the present day has a major position to consist of citizenship mind. Although society of nowadays calls "information society", it's a fact that information isn't distributed to everyone equally and fairly. In this regard, info-gap which is lived at society in many cases stand out in social change process of people with the justice and liberty, in the way of conscious of duty and commitment.

This study which has prepared by taking the base of points that are emphasized above, is prepared on the base of logic that how nowadays people living in social structure, keep on their existency, and how they are influenced from this social structure and how they effect this structure as a citizen. Paper has been fulfilled with the survey results of inquisitorial point of views of the freshmen of Ege University, Faculty of Communications.

Key Words: Citizenship, Consciousness of Citizenship, Knowledge, Info-Gap.

* Doç. Dr., Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi, Basın Ekonomisi ve İşletmeciliği Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, ismet.pelin.dundar@ege.edu.tr

** Arş. Gör., Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi, Genel Gazetecilik Anabilim Dalı Öğretim Elemanı, didem.deniz@ege.edu.tr

Bilgiye Ulaşma Yolunda Vatandaş

Değişim süreci, toplumların yapısına göre farklılık gösteren bir olgu olarak kendini göstermektedir. Ancak son yıllarda küreselleşme ve teknolojinin getirileriyle birlikte farklı toplumların kaynaşması ve birbirleriyle girift hale gelmesi, toplumsal değişim sürecindeki bu farklılıkların azalmasını da beraberinde getirmiştir. Her ne kadar bilgi toplumu konusu ele alınırken bazı boşluklar ya da farklı bir anlatımla eleştiriye açık noktalar belirginleşse de, bilginin değişime giden yolun en önemli belirleyicilerinden olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu değişim sürecinin kuşkusuz baş aktörü de birey ya da bireylerdir. Geçmişe bakıldığında; günümüz vatandaşının şahsi kimlik ve benliklerinin oluşumu senelerin birikiminin sonucunda oluşmuştur. Bu süreç içerisinde ulus, devlet, millet, vatandaş, demokrasi, insan, insan hakları gibi kavramlar da çeşitli anlamlarda anılmışlardır. Ancak yıllar ilerledikçe bu kavramlardaki muğlâklık artmış, her yeni tanım bir eskisini değiştirmiş veya diğerine eklemişmiştir.

Bilgi güçtür: önceleri Francis Bacon'un daha sonra (biraz daha farklı bir anlamda kullansa da) Foucault'un söylediği bu söz belki de günümüz dünyasını betimlemede bize en yardımcı olacak ifadedir. Bilgiye sahip olmak beraberinde teknolojiyi kullanmak ve yeni eğilimlere her zaman açık olmak, daha doğru bir ifade ile yeni eğilimleri yaratmak gücüne sahip olmak demektir. Peter F. Drucker (Drucker, 1991: 211) bunu kabullenmekle beraber daha geniş bir anlatım biçimiyle bilginin dünyayı saracağından bahsederek, emek yoğun ya da malzeme yoğun bir düzenden enformasyona (bilgiye) dayalı bir düzene geçildiğinin haberini vermektedir. Keşifler, icatlar, sanayi devrimleri, dünya savaşları, teknolojik gelişmeler, bilimsel çalışmalar küreselleşmenin getirileriyle birlikte aktarımı kolay ürünler haline gelmiştir. Bunun doğal sonucu olarak da; bilginin tüm dünyaya hâkim olmaya başlayan bir üretim faktörü haline geldiğini söylemek doğru olacaktır. Yeni dünya düzeni ile birlikte yeni dengelerin oluşması, bilginin güç olduğu iddiasını daha da desteklemektedir. Yeni buluşlar, hayatı daha yaşanabilir ancak daha karmaşık bir hale sokmuştur. Durumun bu hali almasında iletişimin ve bilimin önemli bir rolü vardır. Bu aşamada bilginin hayatın devamlılığını sağlayacak bir dişli olarak görevini devam ettirmesi kaçınılmaz olacaktır. Ancak temel anlamda bilgi, eskisinden çok daha farklı bir anlama bürünmüştür. Drucker'ın (Drucker, 1993: 33) da belirttiği gibi geçmişte bilgi hem Doğu'da hem Batı'da "var olmaya" uygulanan bir şey olarak görülmüştür. Şimdi ise "var olmak" yerine, "yapmaya" uygulanan bir şey haline gelmiştir. Bilgi "iyi" olmaktan "toplumsal iyi"ye doğru evrilmiştir. Bu basit gibi görünse de, büyük bir değişimi ifade etmektedir. Artık, bilgi, yararlılık ve güç sahibi olmada kendini göstermektedir. Önceleri sadece veriler (enformasyon) varken daha sonraları bu veriler işlenerek günümüz anlamıyla "bilgi"ye (bir anlamda sermayeye) dönüşmüşlerdir. Sanayi ötesi toplumun temelleri böylelikle atılmış olmaktadır. Bu aşamada birey bilek gücünü kullanmak yerine bilgiye dayalı zihinsel gücünü kullanmaya başlar. Sanayi ötesi topluma geçiş bu anlamda bireyin birey olma vasfını da değişime uğratmıştır. Bu sebeple de, birey yaşadığı topraklar üzerinde bazı nitelikleri arama özgürlüğünü kendinde bulmak istemiştir. Çünkü Tekeli (Tekeli, 1999: 231–232)'nin de ifade ettiği üzere iyi bir yerleşmenin nitelikleri üç ilke altında toplanabilir. Bunlardan ilki; insan haklarını somut olarak ifade etme özelliği taşıyan yaşanabilirlik, ikincisi; kaynakların adil dağılımını öngören sürdürülebilirlik, üçüncüsü de; birey düzeyinde eşitliğin gerçekleştirilmesini temel alan hakçalıktır.

Bilgi Teknolojilerinin Yarattığı Toplumsal Yapı

Buhar makinesinin bulunması ile yeni yerler keşfedilmiş, ulaşımın kolaylaşması ile birlikte de dünya daha küçük bir yer olmuştur. Günümüzde ise bilgisayar ve internet teknolojisinin keşfedilip gelişmesi dünyayı daha da küçültmüştür. Telefon, bilgisayar, uydu, televizyon gibi araçlar hem teknolojinin hız kazanmasını sağlamış hem de değişimi daha fazla tabana yaymaya olanak sağlamıştır. Özellikle internet üzerinden arama motorları, e gazeteler – dergiler, çevrimiçi veri tabanları ve wikipedia gibi çeşitli ansiklopedik nitelikteki internet sayfaları ile neredeyse öğrenemeyeceğimiz, araştıramayacağımız "bilgi" kalmamıştır. Ayrıca internet üzerinde twitter, blog sayfaları, paylaşım siteleri ve forumlar gibi web sayfaları bilgiyi paylaşım süreci içerisine de sokmuştur. Bunun doğal neden ise, bilginin hem üretim hem de tüketim aracı haline gelmesidir.

Kuşkusuz bilgi teknolojisinin gelişmesi hayatımızı kolaylaştırmıştır. Günümüzde her türlü banka işleminin internet ya da telefonla yapılabilmesi, internet üzerinden alışveriş, günlük gazetelerin internet üzerinden yayımlanması gibi çeşitli aktiviteler, insanların hem zaman hem de emek yönünden tasarrufunu sağlamıştır. Ancak bilgi teknolojilerinin her alanda kullanılması ile birlikte, bu teknolojinin yararlı yönlerinin yanında zararlı yönlerinin de olabileceği konusunda çeşitli düşünceler ortaya çıkmıştır. Özellikle bilgiyi yayma açısından büyük bir etkiye sahip olan kitle iletişim araçlarının tek kişinin elinde

toplanabilmesi sonucunda kamuoyunun da bu şekilde yönlendirileceği endişesi dile getirilmiştir(Çelik 1998: 58). Global medya çerçevesinde yayın organlarının fazlalığı ve teknolojinin kullanımı açısından çeşitlilik görülmektedir. Ancak mülkiyetlerin küçük bir azınlığın elinde bulunması ile birlikte bu araçlar halkı bilgilendiren araçlar olmaktan çıkıp, neo-liberal politikanın yüzeysel bir aracı olarak karşımızda belirginleşmektedir.(Duran 2001: 14).

Alvin Toffler (Toffler, 1998: 38)'a göre bilgi en demokratik silahtır. Çünkü silah bilgi olduğuna göre, zayıf ve yoksullar da bu silaha sahip olabileceklerdir. Ancak Toffler bir noktaya dikkat çeker, ona göre bilginin nasıl ve kimlere doğru akmakta olduğunu kavrayamazsak, ne kendimizi gücün haksız kullanımına karşı koruyabiliriz ne de yarının teknolojilerinin vaat ettiği daha demokratik toplumu kurabiliriz. Toffler bu konuya dikkat çekerken günümüze de iyi bir referans oluşturmaktadır. Günümüz açısından durumu değerlendirirsek, bilgi ne herkese eşit ne herkese adil ne de herkese tarafsız olarak sunulmaktadır. Bilgi çoğu zaman tek elden, taraflı ve eşit olmayan koşullar altında yayınlanmaktadır. Kaldı ki toplumsal gerçeklikler açısından bakıldığında; “gücün haksız kullanımına” karşı bir “farkındalık”tan (bilişim teknolojilerini kullanma ve bilgiyi alma açısından) söz etmek güç olacaktır. Bunun nedeni, bilginin toplumun her kesimine eşit olarak dağılmayışının yanı sıra güç odaklarının bilgiyi topluma istenilen şekilde ve doğrultuda yayma konusunda hemfikir olmalarıdır. Ya da farklı bir ifadeyle yine güç odaklarının bilgiyi çarpıtmadan, değiştirmeden, yönlendirmeden aktarma konusunda çıkarları doğrultusunda hareket etmekten kendilerini alıkoymamalarıdır.

Bilgi toplumunda sanayi toplumundan farklı olarak uzlaşma, hoşgörü, çoğunluk ve katılım gibi kavramları da barındıran kültürel bir yapı vurgulanır. Toplumdaki zıtlıkların temelini ise, bilgi eksikliği oluşturmaktadır. Kültürel çeşitlenme ve hoşgörü ise, toplum yapısının katılımcı ve çoğulcu olmasını sağlayacak güçtür (Çoban, 1997: 56). Ancak bahsedilen ortamın yaratılması günümüz koşullarında oldukça zordur. Tarihsel süreç içerisinde incelendiğinde tarım ve sanayi toplumunda olduğu gibi şimdilerde de bilginin meta haline gelmesi, tüm dünyada birçok sorun yaratmaktadır. Bu sorunların temelini bilgiye olan açlığın yerinde ve tam olarak karşılanamaması oluşturmaktadır.

Bilgi Çağı ve Sistem Vatandaşı

Çok fazla detaya girmeden toplumsal bir değerlendirme yaptığımızda; gelir dağılımı adaletsizliğiyle paralel bir şekilde bilgi dağılımı hususunda da adaletsizliğin yaşandığını görmekteyiz. Bunun temel sebeplerine bakıldığında; özellikle son on yıllarda durdurulamaz bir akım haline gelen neo-liberal politikanın etkileri mevcuttur. Bu etkinin sonucunda doğan insan tipi, bu politikanın varlığını devam ettirirken bu doğrultuda kendini de yeniler. Aşırı uçlarda bir düşüncüyü veya hareketi ise reddeder. Bu insan profili; kendisinden olmayana reddetmeyi esas alan, reddetmeyi başaramadığı anda da onu kendi içine hapsedme ve kendine uydurma yolunu tercih edendir. Böyle bir profilin oluşumuna zemin hazırlayan siyasal, ekonomik ve sosyo-kültürel birtakım faktörler bulunmaktadır. Tüm bunların dayanak noktası ise; sivil toplum, bireycilik, özgürlük gibi kavramlarla süslenmiş bir “sistem vatandaşı” yaratılmaya çalışılmasıdır. Bu vatandaş tipi; içinde yaşadığı karmaşık ve bunalımlı toplumu görmekle birlikte buna karşı bir duruş sergilememektedir. Oy verme davranış biçiminden, toplumsal olaylara verdiği tepkiye kadar, günlük alışkanlıklarından, para harcama biçimine kadar şekillendirilen bu insan tipi aslında nitelikten çok niceliği yücelten bir tip olarak karşımıza çıkmaktadır. Köklü değişimler ve radikal mücadeleler yoktur bu durumun içinde. Yeni sağ düşüncenin kısaca öngördüğü şey; devlet müdahalesini en aza indirerek bireycilik, özelleştirme, özgürlük gibi kavramları ön plana çıkarmak; sosyal alandaki boşlukları ise aile, din, ahlak kavramları gibi gelenekçi ve muhafazakâr değerlerle eklemleştirmektir. Bu dönüşüm, popüler kültür ile birlikte vatandaş profilini de büyük ölçüde değiştirmiştir. Vatandaşların gözünde öncelikli olan değerler bu dönemle birlikte değişime uğramış, sosyal hukuk, sosyal demokrasi, gelir dağılımı adaletsizliği gibi konular ikinci plana atılırken, istikrar ve serbest piyasa ön plana çıkarılmıştır.

Bu eğilimin oluşmasının sebepleri incelendiğinde; özellikle 80 ve 80 sonrası dönemde gelişen olayları göstermek mümkündür. Bu dönem çerçevesinde tüm dünya sosyoekonomik açıdan değişmiş ve kendine yeni “doğru”lar edinmiştir. Ancak bu değişim sadece sosyoekonomik bir değişim değildir. Teknolojik değişime vurgu yapan bu süreç , “bilgisayar çağı”, “uzay çağı”, “bilgi toplumu”, “sanayi ötesi toplum” gibi adlarla anılmakla birlikte temel olarak teknolojinin insan hayatında yarattığı farklılaşmayı ifade etmektedir. Matbaanın icadı nasıl bir toplumsal dönüşüm yarattıysa, internetin icadı da aynı toplumsal dönüşümü yaratmıştır. Ancak daha önce de belirttiğimiz gibi bu dönüşüm yaşanırken tüm değişim çarklarının yerli yerine oturduğundan ve sancısız bir geçiş döneminden bahsetmek mümkün

değildir. Sosyal değişimin de etkisiyle, insanlar teknolojinin yardımıyla daha çok enformasyona sahip ancak daha bilgisiz, daha az düşünen, daha içe kapanık, hazırcılığa kaçan bir topluluğa dönüşmüştür. Sosyal değişim aynı zamanda sivil toplum örgütlerinin varlığından haberli ama isteksiz, politika hakkında bilgiye sahip ama siyasetle hiçbir şeyin değişeceğine inanmayan, kendine ait düşünceleri olan ama paylaşmak konusunda cömert olmayan bir kesim ile kendi geçim sıkıntısı içine düşmüş ve (haklı olarak) gününü kurtarmaya çalışan, günün stresini magazin ve çeşitli TV programlarıyla atmaya çalışan, vatandaşlık bilincini içinde yaşamayan, sorgulamayan, düşünmek istemeyen ve değişime inanmayan bir başka kesimi doğurmuştur. Ancak oy potansiyeli ve vatandaş olma özelliği açısından bakıldığında; altı çizilen kesimler herhangi bir farklılık taşımamaktadır. Buna rağmen bu iki kesim bir taraftan üst tabakanın varlığını bizlere hatırlatırken diğer taraftan da yaşamak için mücadele veren bu sebeple de bilgi olgusunun farkında olmayan, bilgi açlığının ne olduğundan bile habersiz bir kesimin karşımızda durduğunun sinyallerini vermektedir. Bu sadece bireysel değil bir ülke sorudur, vatandaşlık sorunudur. Gelişmekte olan ülkelerin koşullarının doğal sonucu olarak kendilerini içinde buldukları ortamın sorunudur.

Bilgi Açığı Kuramı

Gelişmekte olan ülkelerin en büyük sorunu, kaynakların kıt oluşunun yanı sıra dengesiz gelir dağılımıdır. Küreselleşmeyle her noktada yaşanan baş döndürücü gelişmeler bu konuya çözüm getirmekte maalesef yetersiz kalmıştır. Çünkü Tichenor, Dnohue ve Olien'in ileri sürdüğü "Bilgi Açığı Kuramı"nda da ifade edildiği üzere; teknoloji yönündeki gelişmeler bir taraftan bazı boşlukları kapatma hususunda büyük işlev üstlenirken diğer yandan sahip olunan bilgi seviyesi açısından bakıldığında: yüksek ve düşük statüde var olan gruplar arasındaki mevcut uçurumu daha da derinleştirmiştir. Çünkü kurama göre "Bilgi, toplumda eşit olarak dağıtılmamıştır. Bilgi konusunda da sahiplik vardır. Kitle iletişim araçlarıyla aktarılan bilgi, bu bilgiye daha fazla erişme olanağı olan bazı toplumsal kesimlerin diğerlerine oranla daha fazla bilgi sahibi olmasını sağlar. Bunun sonucu olarak, toplumdaki bilgi artışı yüksek statü kesimlerinde alt kesimlere göre daha fazladır"(Şermin vd., 2004: 139). Bunun nedeni önce toplumun çekirdeği olarak ifade edilen aileden gelir. Doğru düşüncenin bireylere kazandırılması yoğun bir uğraşın ve yılların neticesidir. Ralph Waldo Emerson'un ifade ettiği gibi "Her eylemin atası bir düşüncedir" işte bu düşüncenin temeli de ailede atılır. Ancak bu düşüncenin, bireylere mal edilmesinin en büyük destekçisi ise; eğitim öğretimdir. Ülke ya da ülkelerin eğitim ve öğretime yeterince kaynak ayıramamaları açlık, sağlık gibi sorunların zaman zaman da olsa eğitim öğretimin önüne geçmesi kapanması zor boşlukların oluşumuna engel olamamaktadır. Bu sebeple de Hüsnü Erkan'ın "Bilgi Toplumu ve Ekonomik Gelişme" kitabında da ifade edilen "Artan Verimler Yasası", "Azalan Verimler Yasası"nın yerine geçmiştir. Odak noktasını yenilik ve değişimin oluşturduğu bilgi çağında sürekli üretim esastır ki; bu da bilginin kümülatif olarak artışı anlamına gelmektedir. "Bu nedenle ekonomik kaynakların kıt olduğu şeklindeki değer yargısıyla azalan verimler yasası terk edilmek zorundadır. Çünkü bilgi üretimi sürekli ise: kıt değil, sürekli yığılarak artar ve azalan değil artan verimler yasası egemen olur"(Erkan, 2000, s.163) Ancak bu yasanın egemenliğinden bahsetmek; bilgi açlığı yerine yaşamak için açlık çeken toplumlarda pek olası gözükmemektedir.

Düşünen insan kazanan insandır. Düşünmeyi bilen insan çizgisi, vizyonu olan insandır. Yönlendirilmekten ziyade kararlarında ısrarcı olan insandır. Eksik yanlarının sömürülmesine izin vermeyen aksine tamamlamak konusunda çaba gösterendir. Tam tersine: düşünme dürtüsünden uzak insan ise vizyona sahip olma imkânı olmayandır. Bu hem birey hem toplum için felakettir. Çünkü Joel Barker'ın da ifade ettiği üzere "*vizyon olmadan eylem zaman geçirmektir*". Oysa gelişmekte olan ülkelerin boşa geçirilecek zamanı yoktur. Zaman en kıymetli hazinedir. Bilgiyle beraber bütünleştiği zaman kapıları açan en önemli anahtar ya da kriz anında korumayı sağlayan en mükemmel kalkandır. Tüm bunların gerçekleştirilmesi ise: gerçek bir yönetim felsefesiyle mümkündür. Çünkü; yönetim, amaca yönelik olmanın yanı sıra bireyselliğin ötesine çıkan, iş bölümü ve uzmanlaşmaya evet diyen, insancıl olmanın yanı sıra rasyonel ve global olmayı gerektiren iletişime dayanan bir süreçtir. Bu sürecin oluşumunda oluşan ya da oluşması imkan dahilinde olan hata veya aksiliklerin önünde durabilmek için ise, bilginin yığımsal olarak anlam teşkil etmeyen ancak yönetilebildiği sürece kayda değer olma sıfatı kazanan bir unsur olduğunun da farkına varabilmek şart gözükmemektedir.

Yüksek beklentiler yüksek dağların tepesindedir. Beklentileri yüksek tutabilmek için ise; önce inanmak, inancı işlevselliğe dökebilmek ya da dönüştürebilmek için ise; çizgi sahibi olmak gerekmektedir ki, istismara açık bir toplumun en büyük boşluğu da budur. Bu boşluğu kapatmak ya da oluşumuna

imkan vermemek için kişi ya da kurumların vizyon edinmeleri şarttır. “Vizyon somut bir gelecek görüntüsüdür. Gerçekleşmesini görebileceğimiz kadar yakın, ancak yeni bir gerçek için yalınlaşmanın hayranlığını uyandıracak kadar uzaktır” (Akdemir, 1998: 11). Bu uzak mesafeyi kat etmek bir ekip işidir. Japonların Kaizen felsefesinde ifade edilen “iyi yoktur iyinin de daha iyisi vardır” düşüncesine ulaşmak için aile, eğitim öğretim kurumları, arkadaşlar, dernekler ve tabii ki toplum ayrı ayrı değer taşımaktadır. Bunun için durmaya izin yok... Doğup da nefes almaya başladığımız andan itibaren aktif olmak zorundayız. Artur Schopenhauer’ında dile getirdiği gibi “Sürekli aktif olmak varoluşun kalitesini gösterir”. Ancak aktifliğimiz ülke kaynaklarını doğru yerlere kanalize etme yönünde değerlendirebilirsek ve yine aktifliğimizi bilinçli bir toplum yaratma yani fiziksel açlık yerine bilgi açlığı çeken bir toplum oluşturma yönünde kullanabilirsek, o zaman içimizden liderler çıkmış demektir. Bir diğer değişle: insani değerlerden üretim sürecinde istifade edebilen ve bu uğurda amacı toplumsal kalite olan bir ülke yaratmak uğruna savaşıyor ya da savaşmayı göze alan bireyleri toplumun parçası haline getirmekte geç kalmamışız demektir. Ancak unutulmaması gereken, liderlik olgusuna farklı anlamlar yüklerken toplum nezdinde bakıldığında; bu olguyu tamamlayan yurttaşlık bilincinin ihmale uğratılmaması gerektir.

Pasif Vatandaştan Aktif Vatandaşa Doğru

Toplumsal kalite önce beyinde başlar. Zihinlerde bu olgunun kabullenebilirliği, yola çıkarken bireyin birey olmanın yanı sıra bir vatandaş kimliği taşıdığı gerçeğinin, her çıkış noktasının başlangıcında yer aldığını bilerek hareket etmekten geçmektedir. Bu açıdan bakıldığında; Hacısalihoğlu’nun (Hacısalihoğlu, 2009: 35-36) deyişle “Vatandaşlık, birey olmanın gereğini vatan duygusuyla yoğurabilmenin becerisidir”. Yaşadığın coğrafyaya ve sahip olduğun değerlere sahip çıkma bilincini taşıyan vatandaşlık, sadece yaşadıklarından sorumlu olabilmeyi değil aynı zamanda ne gerekçeyle ve niçin yaşama sarılmayı getiren bir süreci anlamayı da içine almaktadır. Bunun altında yatan en önemli neden, vatandaş kimliğinin bir bütünün temel parçası olmanın sonucu doğan bir davranış şekli olmasıdır. Dolayısıyla da vatandaşlık, ayrışmanın yerine bütünleşmek gerektiğinin habercisidir. Yaratıcılık olgusuna mana kazandıran ya da farklı bir deyişle bu sorumluluğu bizzat yüklenme cesaretini gösteren vatandaşlık, hem soran hem de sorgulayan bu sebeple de; millet-devlet bütünleşmesinin temel aktörü konumunu hak eden en önemli öznedir. Ancak bu öznenin işlevselliğinin zedelenmemesi açısından toplumda *iyi*’nin belirlenmesine, karşılıklı etkileşimler açısından yönelmek gerekmektedir. Bu yönelim, demokratikleşme konusunda atılacak olumlu adımlar dâhilinde mümkündür. “Ama öte yandan kitle iletişim araçlarıyla toplumda belli konularda oydaşma yaratılması, gelişen teknolojinin ise, denetim için kullanılması gerekmektedir”(Tekeli, 1999: 230)

Tüm bunların yaşanabilirliğini doğal kılmak için ise; yönetimden ziyade yönetişim olgusuna sıcak bakmak gereklilik arz etmektedir. Çünkü bilinildiği üzere “yönetişim sisteminin işlerliği; toplumda yer alan aktif aktörlerin kendi kendini yönlendirme kapasitesine sahip olmalarıyla, yani vatandaş olmalarıyla, hak arayabildikleri kadar sorumluluk yüklenebilmeleriyle yakından ilişkilidir.” (Tekeli, 1999: 230)

Altı çizilen sorumluluğu yüklenme konusunda istekli olan vatandaş pasif birey konumundan çıkmış bulunmaktadır. Bu da devletin rolünde farklılaşmayı gerekli kılmaktadır. Çünkü devlet artık servis üretmenin dışına çıkmalı ve sorumlu, hakkını arayan bireyler yetiştirmede yönlendirme misyonunu yüklenmelidir. Her ne kadar doğru olan bu ise de, toplumsal kesimler arasındaki uçurumlar yönetişim sağlanmasına olanak tanımamaktadır. Bu manada da daha eşitlikçi, düşündüğünü söylemek de özgür vatandaşlardan oluşan bir topluma duyulan ihtiyaç kendini göstermektedir ki; bu da köprülerin bilgi kanalıyla oluşumunu sağlamak suretiyle mümkündür.

Araştırma Konusu ve Amaç:

Günümüz vatandaşının şahsi kimlik ve benliklerinin oluşumu kısa sürede yaşananların değil, uzun bir zaman dilimini kapsayan birikimlerin sonucudur. Bu uzun zaman diliminde ulus, devlet, millet, vatandaş, demokrasi, insan, insan hakları gibi unsurlar ya da kavramlar da günün koşullarına paralel olarak değişik anlamda kullanılmışlardır. Zamanın ilerlemesi ve beraberinde değişen ve de gelişen koşullar ise çalışmanın teorik kısmında da değinildiği üzere; belirtilen kavramlara yönelik bakışı kimi zaman bulanıklaştırırken kimi zaman da daha geniş perspektiften düşünmeyi getirmiş ve ortaya atılan her yeni tanım güncel olarak değerlendirilip ya eski ifadelerin rafa kalkması sonucu doğurmuş ya da eski tanımların anlamını daha da derinleştirmiştir.

Bu farklılaşmanın altında yatan temel neden; teknolojiden başkası değildir hiç şüphesiz. Ancak sorgulanması gereken ya da ortaya çıkan bir sonuç var ki; o da teknolojinin bir yandan enformasyon zengini bir toplum yaratırken diğer yandan da toplumu pasifize ederek farklı bir kıyafet giymeye mecbur kıldığıdır. Çünkü; hepimizin bildiği gibi sosyal değişim olgusuyla beraber düşünülme durumunda olan teknoloji, bir taraftan toplumu oluşturan bireylerin enformasyon açlığını tatmin etme yolunda olumlu açıdan mesafe kat ederken diğer taraftan da bireyleri az düşünmeye, isteksiz davranmaya, içine kapanık olmaya ve üretmek yerine de hazırcılığa sevk etmiştir. Bütün bu süregelen koşullar ise; vatandaş olgusunun formatını da doğal olarak etkilemiş ya da değişime uğratmıştır. Tüm bunların sonucunda da vatandaş, sivil toplum örgütlerinin işlevselliklerine duyarsız, siyaset olgusu ile toplumsal birtakım sorunların değişeceğine dair inancını yitirmiş, sorgulamayan, düşünmek konusunda kendisini zorlamayan, sadece günü kurtarmak kaygısı ile yaşayan bir çemberin içerisine maalesef hapsolmüştür.

Bütün bu yaşananların kökeninde yatan temel gerçek bilgi eksikliğidir. Bu eksiklik; bilginin üretim faktörleri arasında hammadde, işgücü, teknoloji ve sermayeden sonra dördüncü faktör olarak algılanmayışında ki yetersizlikten ve diğer üretim faktörlerinin içerisinde gizli olarak var olduğu gerçeğinin kabulüne yönelik bilinçsizlikten kaynaklanmaktadır. Bu bilinçsizliği pekiştiren nokta ise; devletin servis hizmet üretmek konusundaki ısrarcı tutumu ve buna bağlı olarak da sorumluluk bilinciyle hareket eden ve hakkını arayan bireyler yetiştirmede hususundaki alt yapı yetersizliğidir. Tüm altı çizilenler, doğal olarak yönetim olgusunun işleyişine engel olurken, kendini ifade etmekte hür iradeye sahip bir vatandaş profilinin oluşumuna da izin vermemektedir.

Yukarıda belirtilen hususları sorgulama sürecine dahil etmek suretiyle gerçekleştirilen araştırma; üniversite hayatına yeni başlayan ve iletişim fakültesini seçen birinci sınıf öğrencilerinin gerçek anlamda vatandaş olmak denilince ne ya da neler üzerinde durduklarını saptamanın yanı sıra bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma düzeylerini belirlemek ve sivil toplum kuruluşlarının öğrenci nezdinde yerini ortaya koymak mantığı üzerine kurulmuştur. Buna paralel olarak da; araştırma eksenini oluşturan diğer noktalar, seçim süreçlerinde öğrencileri etkileyen unsurları tespit etmek ve yine vatandaş olarak Türkiye’de öncelikli sorunun ne olduğuna ilişkin bakışı saptamak ve siyasal katılım boyutunda hangi nokta da yer aldıklarını belirlemek ve bilgi faktörünün temel olduğu gerçeğinden hareket ederek teknolojinin bilgi amaçlı kullanılıp kullanılmadığını sorgulamak olmuştur. Tüm bunların saptanmasına yönelten temel hedef ise; gençlerin bilgi toplumu olma yolunda nasıl bir vatandaş profili ortaya koyduklarını sergilemektir.

Yöntem ve Teknik

Yöntem ve teknik olarak 7 tanesi seçmeli, 4 tanesi de öncelik sıralamalı olmak üzere toplam 11 soruyu içeren anket formu hazırlanarak, araştırma evrenini oluşturan Ege Üniversitesi, İletişim Fakültesi 1. sınıf öğrencilerine(Gazetecilik, Radyo-Televizyon-Sinema, Halkla İlişkiler ve Tanıtım, Reklamcılık Bölümleri) uygulanmıştır.

Örneklem

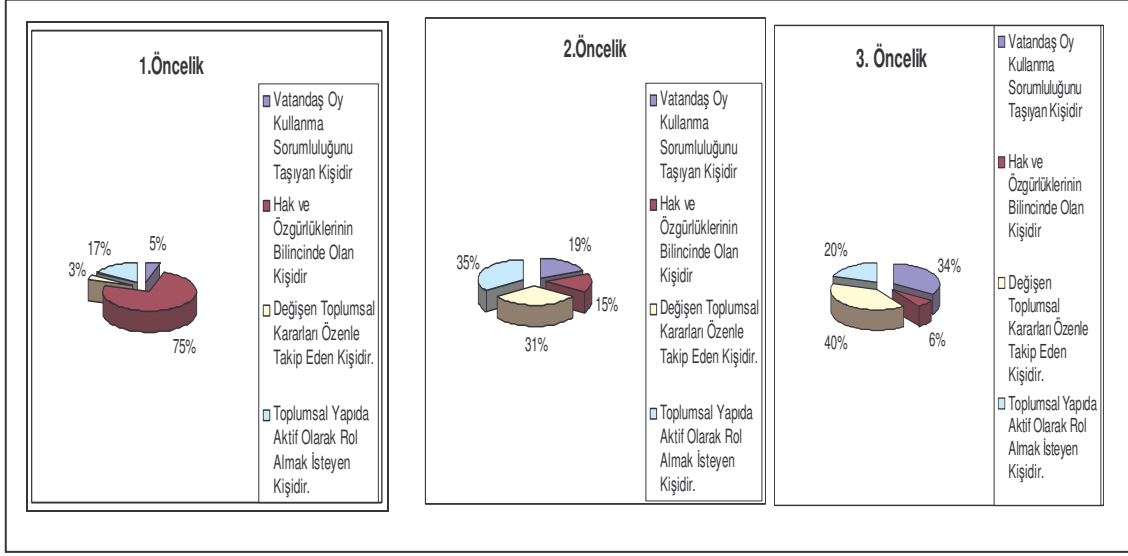
Örneklem belirlenirken üzerinde durulan temel nokta; bilinçli bir kitlenin dikkate alınması gerektiği gerçeğidir. Bu sebeple de üniversite gençleri örneklem olarak seçilmiştir. Diğer taraftan ise; iletişim’in disiplinlerarası bir bilim olduğu gerçeği bakışların iletişim fakültesi üzerinde yoğunlaşması sonucunu getirmiş ve buna bağlı olarak da üniversite ile henüz yeni tanışan ve öğrenmeye ve gelişmeye açık bir kitlenin vatandaş olgusuna bakış açısı değerlendirilmek istenmiştir. Anket yukarıda da belirtildiği üzere, iletişim fakültesindeki 4 bölüm dikkate alınmak suretiyle toplam 280 kişiye uygulanmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bazı öğrencilerin derse devam etmemesi dolayısıyla anketi yanıtlayamamasının yanı sıra üniversite hayatına yeni başlayan kitlenin bir bölümünün anketin sorularını yanıtlarken yaşadıkları bilgi yetersizliği çalışmanın kısıtlayıcılarını oluşturmaktadır.

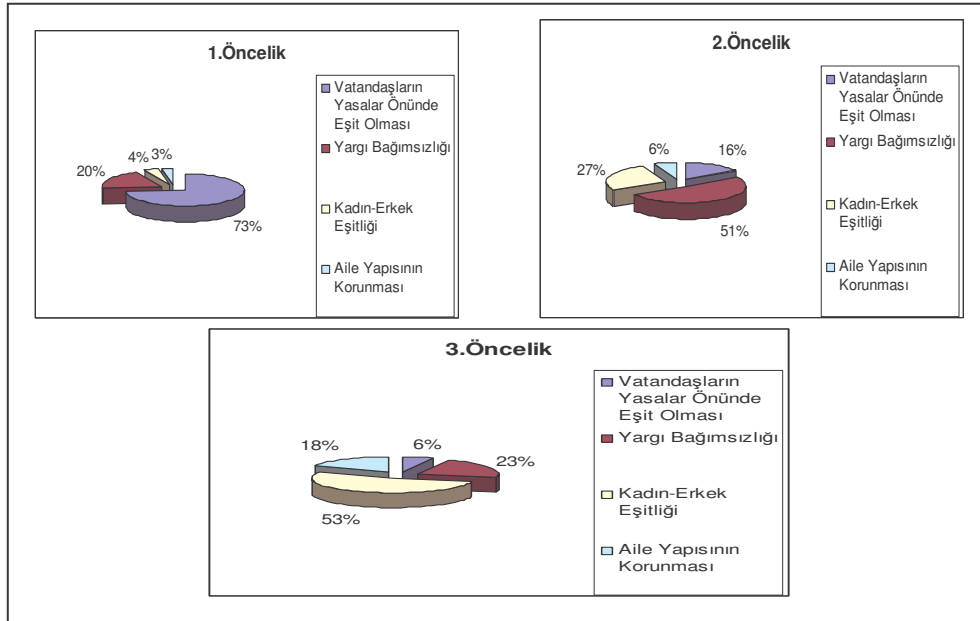
Araştırma Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Tablo 1: Vatandaşlık Tanımları

Vatandaşlık olgusuna iletişim fakültesi öğrencilerinin bakış açısı değerlendirildiğinde; tablodan da görüldüğü üzere öncelik “hak ve özgürlüklerin” bilincinde olmaktır. Ancak öğrenciler bu bilinci taşıyıcılar da toplumsal yapıda aktif olarak rol almak konusunda daha çekimser davranmaktadır. Bu durum, gençlerin vatandaş olma gerçeğinden hareket ederek toplumsal yapıda aktif olmak yerine hak ve özgürlükler konusunda bilinçli olmayı yeterli bulduklarının bir göstergesidir. Bunun yanında görülmektedir ki; üniversite eğitimine yeni başlayan gençler vatandaşlık olgusunda, oy verme davranışını ön planda tutmamaktadırlar. Bunun sebeplerinden biri, seçimlerle birçok şeyin değişmeyeceğine dair inanç olabileceği gibi oy verme davranışının artık vatandaşlık için çok belirleyici bir özelliğinin kalmadığı anlamına da gelebilir.

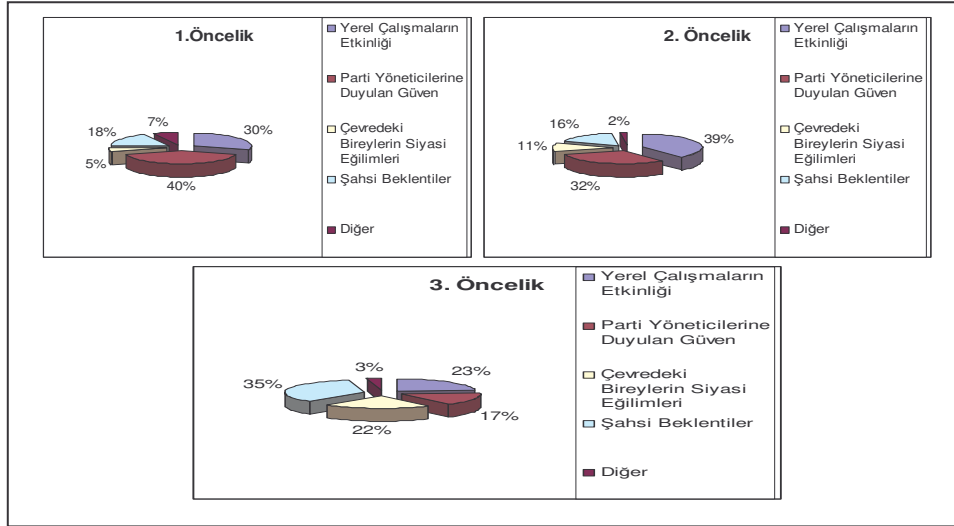
Tablo 2: Demokrasinin Anlamı

Üniversiteye yeni başlayan gençlerin demokrasiye bakış açısını gösteren dolayısıyla yüzdeleri dilimi en fazla olan ifade tablodan da görüldüğü üzere; vatandaşların yasalar önünde eşit olmasıdır. İkinci

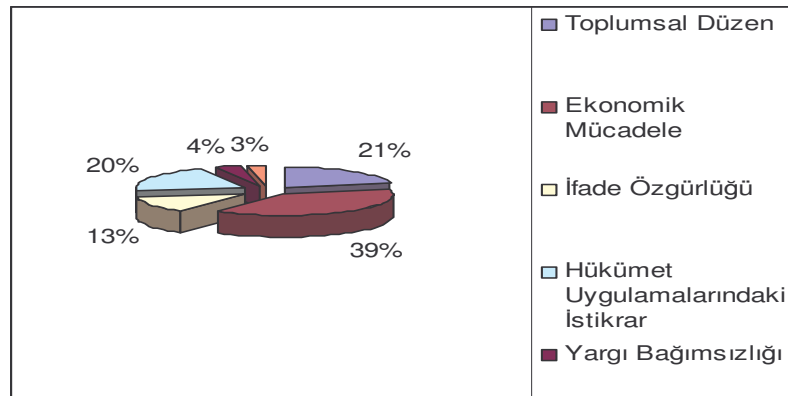
öncelik olarak yargı bağımsızlığı ön plana çıkmaktadır. Kadın- erkek eşitliği ise, üçüncü öncelik olarak göze çarpmaktadır. Bu sıralamanın sonucu olarak söylenebilir ki; demokrasi yasalarla korunan bir eşitliği ifade etmektedir ve bunun sağlanmasında yargıya görev düştüğü vurgulanmaktadır. Diğer taraftan bir zamanlar çok tartışma konusu olan kadın erkek eşitliği konusunun gündemden düştüğü göze çarpmakta dolayısıyla gençler vatandaşı denilince, cinsiyet ayrımı yapmamaktadırlar.

Tablo 3: Seçimlere Etki Eden Koşullar (İdeolojik Eğilimler Dışında)

Üniversite gençlerini ideolojik eğilimler dışında seçimlerde etkileyen öncelikli koşul, parti yöneticilerine duyulan güvenidir. Bu açıdan bakıldığında; gençler yönetici ile partiyi bütünleşik olarak değerlendirmektedirler. Dolayısıyla parti yöneticilerinin yaptıkları mitingler, söylemleri, seçimler üzerinde son derece etkili görülmektedir. Bunun yanında ikinci öncelik olarak ön plana çıkan yerel çalışmalar da seçimler üzerinde oldukça etkilidir. Çünkü birey yaşadığı ortamdaki çalışmalardaki iyileşmeleri takdir ettiği gibi olumsuzlukları da değerlendirmeye almaktadır. İlginç bir sonuç ise, tüm bu kararları verirken gençlerin çevrelerindeki görüşlere aldırmadan kendi görüşleri doğrultusunda hareket etmeyi tercih etmeleridir. Diğer ilginç bir sonuç ise, üçüncü öncelikte yer teşkil etse de, şahsi beklentilerin oy verme davranışında etkili olduğudur. Demek ki; hala toplumun bazı kesimleri kişisel menfaatleri toplumsal menfaatlerin üzerinde düşünebilmektedir.

Tablo 4: Türkiye'nin En Öncelikli Sorunu

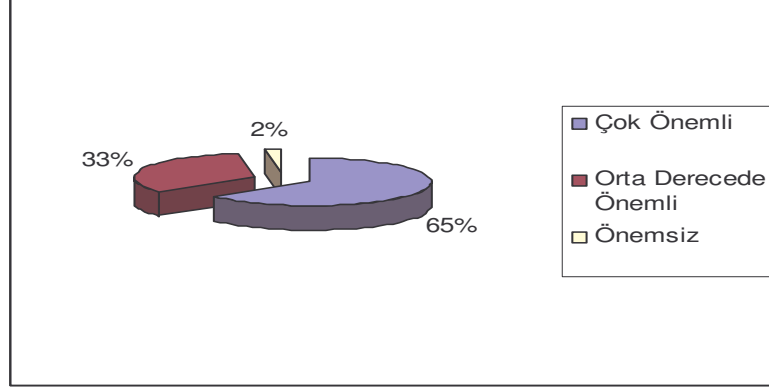

Gençlerin Türkiye'nin öncelikli sorunu olarak değerlendirdikleri konu; %39'luk oranla ekonomik anlamdaki mücadeledir. Bu tercihin sebebi, üniversiteye yeni başlayan gençlerin gelecekte işsiz kalma endişesidir. Bu noktadan hareketle hükümet uygulamalarındaki istikrarın diğer öncelikli sorun olarak belirginleşmesi de tesadüf değildir. Toplumsal düzenin sağlanması da gençlerin çözülmesini beklediği sorunlardan biridir. Çünkü uzun yıllardan beri toplumsal huzursuzluk içerisinde soluk alan gençler bundan sonra daha dingin bir hayatı arzu etmektedirler. Tüm bunların yanında son günlerin önemli konularını teşkil eden yargı bağımsızlığı ve ifade özgürlüğü gibi konuların geleceğin

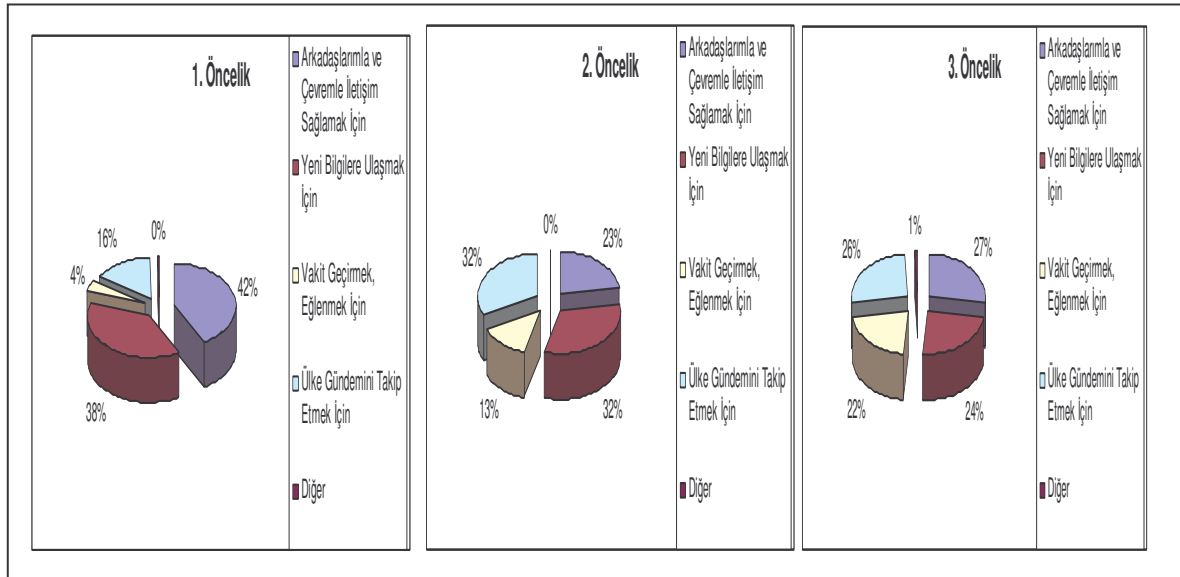
iletişimcilerinin ilgi perspektifinin dışına çıkması, dikkat çekici bir boyut oluşturmaktadır. Elde edilen bu sonuçlar bizi şu gerçeğe götürmektedir: zengin ve fakir arasında giderek artan uçurum, işsizlik sonucuna bağlı olarak eğitimin sahip olduğu önemi yitirmesi, insanların tamamen yaşam telaşı içerisine düşmesi, ekonomik mücadeleyi sosyal mücadeleden daha ön plana çıkarmıştır.

Tablo 5: Üniversite Gençlerinin Teknolojiye Bakışı

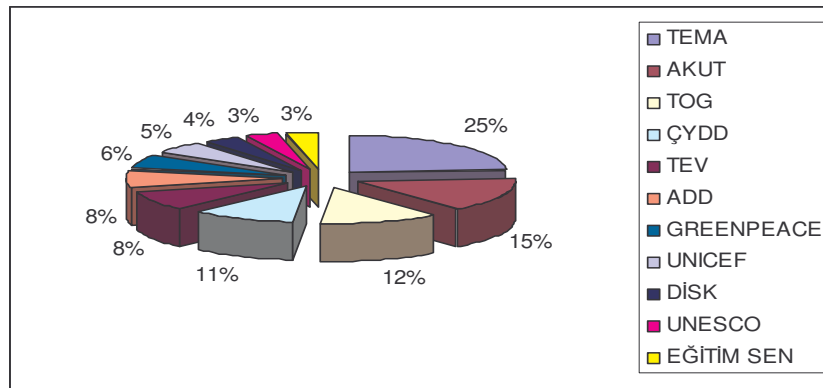
Artık ulusal değil uluslararası bir platformda yaşamakta ve çabalarımızı sürdürmekteyiz. Bu da doğal olarak teknolojiyle iç içe geçmek gerçeğiyle bizleri yüzleştirmekte. Nitekim tabloda verilen %65'lik oran bunun göstergesi. Diğer taraftan ise, toplumda herkesin teknolojik olanaklarla kavuşma potansiyelinin aynı düzeyde olamayışı ya da bu olanakları kullanma yeti ve becerisinden eksik oluşu, bazı kesimlerin teknolojiye orta derecede önemle bakması sonucunu getirmiştir. Yine de orta derecede de olsa %33'lük oranın %65'lik oranla bütünleşmesi sonucunda çıkan sonuç teknolojinin yaşamın bir gerçeği olduğunu göstermektedir.

Tablo 6: Gençlerin İnterneti Kullanma Şekli

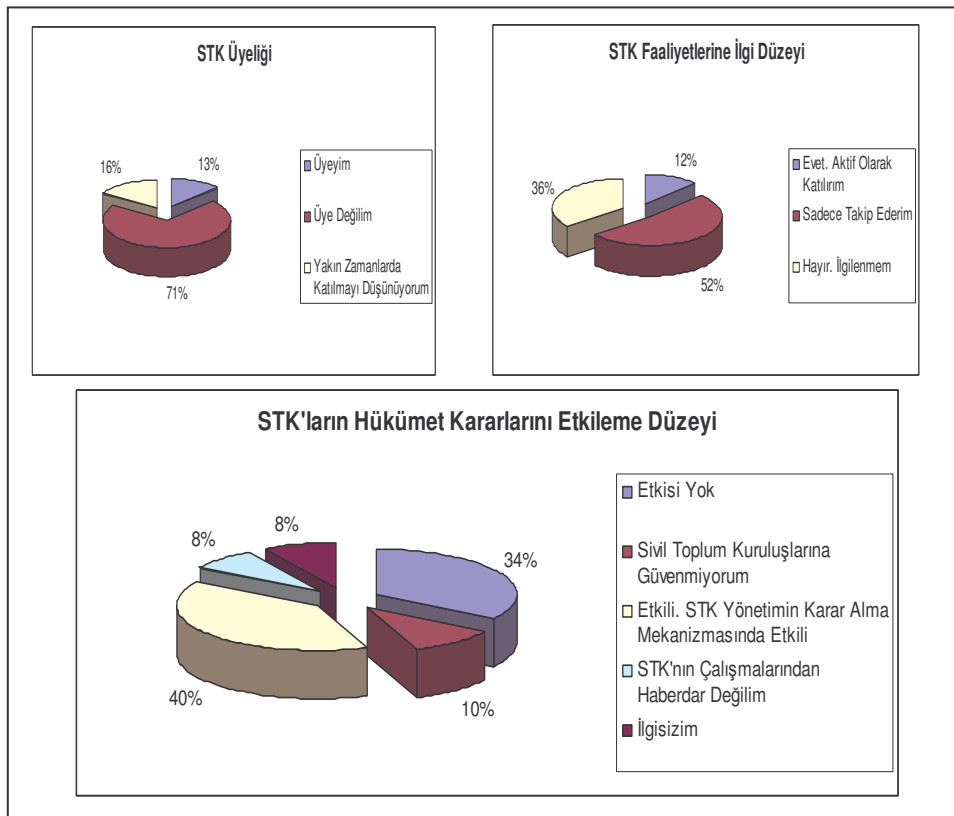
Çağımızın iletişim çağı olduğunu düşünürsek; teknolojinin insan ilişkilerinde ön plana çıkması normal gözükmemektedir. Ancak gençlerin arkadaşlarıyla iletişimi yüz yüze yerine teknoloji kanalıyla gerçekleştirmesi yani teknoloji kullanımını sadece arkadaşlarıyla iletişim boyutunda tercih etmesi, gençleri sosyal yaşamdan uzaklaştırmaktadır. Oysa bilgi toplumunun temel felsefesinde de aktarıldığı üzere; teknolojiyi kullanmayı tercih etmenin en önemli sebebi yeni bilgilere ulaşmak olmalıdır. Fakat gençlerin bu seçenek yerine teknolojiyi Messenger, Facebook gibi iletişim kanallarına ulaşmak amacıyla kullanmaları teknoloji kullanımında kısır bir döngü içerisinde kaldıklarını göstermektedir. Kaldı ki; gündemi takip etmek ve yeni bilgilere ulaşmak amacıyla kullanılan teknoloji, hiç şüphesiz toplumu anlamak ve değerlendirmek açısından önemliyen üniversite eğitimine yeni başlayan gençlerin henüz bu bilinci taşımamaları bazı noktaları sorgulama sürecine sokmaktadır.

Tablo 7: STK Denilince Akla Gelen İlk Kurumlar

Üniversite eğitimine yeni başlayan gençler, sosyoekonomik ve siyasal eğilimi ağır basan kuruluşlara tabloda da ifade edilen yüzdelerden görüldüğü üzere ilgisiz kalmaktadırlar. Nitekim DİSK (Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu) ve EĞİTİM-SEN gibi kuruluşların bilinirliklerine verdikleri yüzdeler bu ilgisizliğin kanıtıdır. Bu da gençlerin apolitik bir eğilim içerisinde üniversiteye başladıklarını göstermektedir. Bunun yerine TEMA (Türkiye Erozyonla Mücadele ve Ağaçlandırma) ve AKUT (Arama Kurtarma Derneği) gibi kuruluşlara ilgi duymaları dikkat çekicidir. Diğer taraftan kendilerini ilgilendiren ÇYDD (Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği) ve TOG (Toplum Gönüllüleri Vakfı) gibi eğitime destek veren kurumların gençler için son derece önem taşımalarına rağmen diğer kuruluşlara göre 3. ve 4. sırada yer almaları ironiktir.

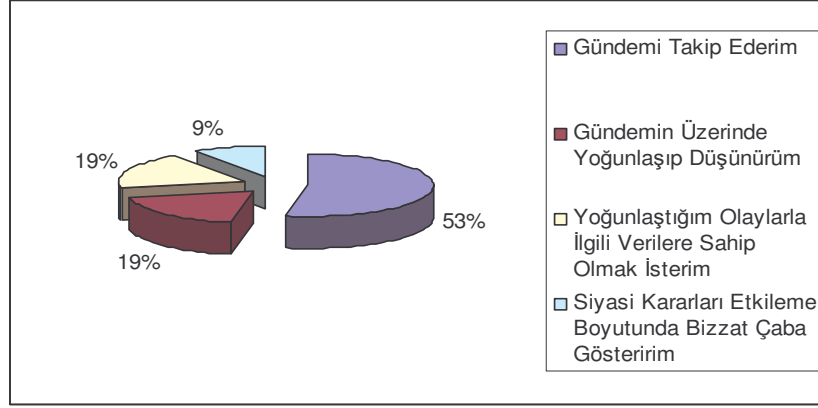
Tablo 8: Gençlerin Sivil Toplum Kuruluşları İle İlişkisi

Üniversiteye yeni başlayan gençlerin %71'lik dilimi STK'lara üye değildir. Ayrıca gençlerin %52'lik kısmı STK'larının faaliyetlerini sadece takip etmeyi tercih etmektedir. Gençler STK'lara güven duyma açısından ve hükümeti etkileme düzeyi bağlamında bakıldığında ikiye bölünmektedir. "Etkisi

yok” ve “güvenmiyorum” seçeneklerinin toplamı ile STK’ların yönetimin karar alma mekanizmasında etkin olabileceği görüşüne verilen yüzdelerin birbirine yakınlığı bunu bariz olarak göstermektedir. Bu sonucun altında yatan temel neden, eğitime yeni başlayan gençlerin STK’lar konusundaki bilgi eksikliği ve kuruluşların geçmişte gösterdikleri verimsizlik tablolarıdır. Gençleri ikileme bırakan diğer bir nokta ise, STK’lar üzerinde yapılan tartışmaların bu kuruluşların yeterince bağımsız olmadığı yönünde yoğunlaşmasıdır.

Tablo 9: Siyasal Katılım Düzeyi

Gençlerin siyasetle olan ilişkisi ve siyasal katılım düzeyi incelendiğinde, %53’lük oran gençlerin sadece gündemi takip etmekle sınırlı bir davranış sergilediklerini göstermektedir. Bu noktadan hareketle gençlerin Dahl’ın siyasal yaşama katılım ölçütlerinden ilgi, önemseme, bilgi ve eylem aşamalarından sadece ilk basamak olan ilgi düzeyinde katılım sağladıkları gözlemlenmektedir. Siyasal olayları önemseme ve bu konular hakkında bilgi sahibi olmayı isteme oranı ise, %19’larda seyretmektedir. Siyasal kararları etkileme boyutunda eyleme geçme konusu ise, %9’luk bir orana sahiptir. Üniversiteye yeni başlayan gençlerin çok fazla siyasal olmaları beklenmemekle birlikte; yine de gündem üzerinde düşünme oranı ile gündem hakkında araştırma yapma konusunda çok fazla yoğunlaşmamaları, öğrencilerin gelecek için apolitik bir eğitime daha yatkın olabilecekleri şeklinde yorumlanabilmektedir.

SONUÇ

Araştırma sonuçlarından elde edilen veriler, bütüncül bir zihniyetle değerlendirildiğinde; Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi öğrencilerinin vatandaşlık olgusuna bakış açıları, temelde bilinçli olmak gerçeği üzerine kurulmuştur. Ancak diğer taraftan gençler, araştırma verilerinin yorumlandığı kısımda da belirtildiği üzere; bu bilinç göstergesini işlevsellikle bütünleştirmek konusunda aktif bir rol üstlenmek eğilimi içerisinde değildirler. Bunun bir nedeni de; yine yapılan anket çalışmasının sonuçlarına bağlamak gerekirse; oy verme davranışının içinin boşaltılması ve yaşanan gerçeklere bağlı olarak da oy verme potansiyelinin vatandaşlık olgusu paralelinde gençler için artık anlam ifade etmemesidir.

Anket sonuçlarından elde edilen bir başka önemli bulgu ise; gençlerin vatandaşların yasalar önünde eşit olması suretiyle demokrasi gerçeğinin anlam ifade edebileceğine dair bilinci taşımalarıdır. Hatta bunun yanında bu eşitliğin anlam kazanması noktasında da, cinsiyet ayrımı yapmamaları, Türkiye’nin potansiyel yaşamının bu konuya yönelik tehditlerden uzak kalacağına gösterge teşkil etmektedir.

Tüm bunların yanı sıra yargı bağımsızlığının bir ülke vatandaşı için ne mana teşkil ettiği konusunda bilgi sahibi olan gençler, ideolojik birtakım eğilimleri dışarıda bırakacak olursak; seçimlerin gidişatını etkileyen en önemli unsurun parti yöneticilerine duyulan güven olduğu konusunda hemfikirdirler. Bu sebeple de; parti yöneticilerinin seçime yönelik olarak yaptıkları ya da yapacakları çalışmaların etkinliğine dair ortak bir inanç ve fikir birlikteliği içerisindedirler. Küçük adımların büyük girişimlere temel teşkil ettiği görüşünü dayanak noktası olarak alan gençler, yerel çalışmaların da bu anlamda önem taşıdığını düşünmektedirler. Bu kararı iyi bir gözlemleme yapmak suretiyle veren gençler, diğer taraftan da şahsi beklentilerin öneminin ise küçümsenmemesi gerektiği kanaatini taşımaktadırlar. Her ne kadar toplumsal refah ve kalitenin yükseltilmesinde, pek çok genç kesim toplumsal menfaat ve

dayanışmayı temel olarak alsa da, farklı görüşü benimseyen bir genç kesimin varlığı da anket sonuçlarından da anlaşıldığı üzere dikkat çekici ve düşündürücüdür.

Yaşadıkları ortama bakarak geleceklerinden kaygı duyan gençlerin, Türkiye gerçeğinde öncelikli sorunu, ekonomik anlamda mücadele olarak değerlendirmeleri, yaptıklarından ya da yaşadıklarından elde ettikleri marjinal faydanın her geçen gün azalan bir seyir izleyişinden kaynaklanmaktadır. Buna paralel olarak da ekonomik mücadeleyi takiben hükümet uygulamalarındaki istikrarı da sorun olarak benimsemeleri rastgele değildir hiç şüphesiz. Toplumsal düzenin sağlanması gerektiği konusuna da çözüm bekleyen bir sorun olarak bakan gençlerin bilinçli olduğu konusu şüphe götürmezken, geleceğin iletişimcilerinin yargı bağımsızlığı ve ifade özgürlüğü gibi konulara ilgi anlamında çok sıcak bakmayışlarını ise bilgi eksikliğine ve yaşam telaşına bağlamak yanlış olmayacaktır.

Üretim faktörlerinden olan teknolojinin yaşamın ayrılmaz bir gerçeği olduğu konusuna aynı pencereden bakan gençlerin, teknolojiyi bilgiye giden yol olarak görmemeleri ise, bazı konularda taşıdıkları bilincin bu nokta da olgunlaşmadığının ispatıdır.

Sivil toplum kuruluşlarına yeterli düzeyde ilgi göstermeyen ya da duyarlı davranmayan gençlerin bu noktadaki en önemli sorunları bilgi yetersizliğinin yanı sıra pasif kalmayı tercih ederek hayata apolitik bir eğilimle atıldıklarıdır. Potansiyel yaşamla ilgili risk almak endişesi taşıyan gençlerin bu tutumunu, siyasal iktidarların vatandaşı aktif kılmaktan uzak bir tavır içerisine sokmaya mecbur etmelerine bağlamak mümkündür. Sivil toplum kuruluşlarına gereken güveni duymayan gençlerin dayanak noktası, geçmişte sergilenen davranış ve tablolardır. Ancak eleştirilmesi gereken bir nokta da; sivil toplum örgütlerinin yeni ve gelişen davranış ve çalışmalarından gençlerin gerektiği kadar haberdar olmadığıdır. Bunun altında yatan ise; gençlerin araştırma yapmak ve bu doğrultuda yeni kapıları zorlamak konusunda çekimser kalmasıdır.

Tüm bu sonuçlar ya da elde edilen veriler bizi elbette bir noktaya götürmekte. Hak ve sorumluluklarının bilincinde olan vatandaş, yaşarken verdiği ekonomik mücadele sonucunda pasifize olmuştur. Çalışmanın teorik kısmında da vurgulandığı üzere; fiziksel açlık çeken vatandaş, yaşadığı bilgi açlığının ya da tam eşliğinde durduğu bilgi açığının yarattığı uçurumunun farkında bile değildir. Dolayısıyla içinde bulunduğu bilgi eksikliğini giderme yolunda ve daha aktif bir vatandaş olabilmek çabası içerisine girmek konusunda da aktif rol üstlenmemektedir. Diğer taraftan ise, teknolojinin yine bilgi eksikliğine bağlı olarak doğru kullanılmadığı gerçeği kendini göstermektedir ki; bu konuda ki eğitimin aileden başlayıp, eğitim öğretim kurumlarında devam ettirilmesi gerektiğinin doğru olacağını söylemek gerekmektedir. Bütün bunların yanı sıra ülke koşullarına bağlı olarak kendini ifade etmekte zorlanan, düşünce ve duygularını ise açıklayanların yanlış değerlendirildiğini gören vatandaş, kendi kabuğuna çekilmeyi tercih etmekte ve yaşamak için mücadele vermekle yetinmektedir. Bu konuda ki pasifliği kırmanın tek ve en güçlü silahı bilgidir. Ancak bilgi yayıldıkça ya da paylaşıldıkça ve de hak ettiği şekilde yönetilebildikçe anlamlı ve değerlidir. Bu konuda küçükten büyüğe hepimizin kendimizi sorumluluk çerçevesine dahil etmemiz zorunluluk arz etmektedir. Bilinçli bir vatandaş ve beraberinde bilinçli bir toplum yaratmak hepimizin elinde...

KAYNAKÇA

- AKDEMİR, Ali (1998). *Vizyon Yönetimi*, İstanbul: Avrupa İnsan Hakları Merkezi Yayınları.
- ÇELİK Ahmet (1998). "Bilgi Toplumu Üzerine Bazı Notlar", *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* C. 15/1 .
- ÇOBAN, Hasan (1997). *Bilgi Toplumu Planlı Geçiş*, İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- DRUCKER, Peter F. (1991). *Yeni Gerçekler*, (Çev. Birtane Karanakçı), Ankara :Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- DRUCKER, Peter F.(1993). *Kapitalist Ötesi Toplum*, (Çev. Belkıs Çorakçı), İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- DURAN, Ragıp (2001). *Burası Dünya Polis Radyosu Global Medya Eleştirileri*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- ERKAN, Hüsnü (2000). *Bilgi Uygarlığı İçin Yeniden Yapılanma Cumhuriyetten Günümüze Değişim Süreci*, Ankara: İmge Kitabevi.
- HACISALİHOĞLU, Yaşar (2009). Algı Çağında Yurttaşlık Kimliği ve Yurttaşlık Bilinci, *Çağdaşlık ve Yurttaşlık Bilinci* (Yay. Yön. Zeynep Atayman), İstanbul: Cumhuriyet Kitapları, s. 34-38.
- TEKELİ, İlhan (1999). *Modernite Aşılırken Siyaset*, Ankara: İmge Kitabevi.
- TEKİNALP, Şermin ve UZUN, Ruhdan (2004). *İletişim Araçları ve Kuramları*, İstanbul: Derin Yayınları.
- TOFFLER, Alvin (1992). *Yeni Güçler Yeni Şoklar*, (Çev. Belkıs Çorakçı), İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.